

نگاهی به پیشینه رسم کهن عیدی دادن / داستان هدیه نوروزی که برای حضرت علی(ع) آوردند

عیدی دادن در خانواده های سنتی ایرانی دارای اهمیت و مفهومی در خور توجه است و این باور وجود دارد که گرفتن عیدی از دست کسان مورد احترام از نظر سنی، منزلتی و خویشاوندی تبرک و خوش یمن است.

عیدی دادن در خانواده های سنتی ایرانی دارای اهمیت و مفهومی در خور توجه است و این باور وجود دارد که گرفتن عیدی از دست کسان مورد احترام از نظر سنی، منزلتی و خویشاوندی تبرک و خوش یمن است.

هدیه و عیدی دادن به مناسبت نوروز رسمی دیرینه است. کتاب های تاریخی از پیشکش ها و بخشش های نوروزی در ادوار پیش از اسلام و بعد از اسلام خبر می دهند، از رعیت به پادشاهان و حکمرانان، از پادشاهان و حکمرانان به وزیران، دبیران، کارگزاران و شاعران و از بزرگترهای خاندان به کوچکترها به ویژه به کودکان.

رسم هدیه دادن نوروزی را، ابوریحان بیرونی از گفته آذر باد موبد بغداد چنین آورده؛ نیشکر در ایران، روز نوروز یافت شد پیش از آن کسی آن را نمی شناخت. جمشید روزی نی ای دید که از آن کمی به بیرون تراوش کرده، چون دید شیرین است امر کرد، این نی را بیرون آورد و از آن شکر ساختند مردم از راه تبرک به یکدیگر شکر هدیه کردند و در مهرگان نیز تکرار کردند و هدیه دادن رسم شد. (آثار الباقیه، ص 328)

پیشکشی رعیت "تاجر، صنعتگر، کشاورز" و حاکمان ولایت به پادشاهان و خلفا در واقع بخشی از باج و خراج و مالیات سالانه بود که گفته یا نگفته به آن متعهد بودند و خزانه کشور از آن آبادان بود.

ابوریحان بیرونی می نویسد؛ پادشاهان ساسانی آنچه را که پنج روز عید" به ترتیب اعیان، دهقانان، سپاهیان، خاصان و خادمان" هدیه آورده بودند روز ششم امر به احضار می کرد و هر چه قابل خزانه بود نگه می داشت و آن چه می خواست به اهل انس و اشخاص که سزاوار خلوتند می بخشید.

"کمپفر" سیاح دوره صفوی، از هدیه های حاکان و ثروتمندان محلی که برای شاه سلیمان می آوردند به عنوان "سومین بودجه دربار" یاد می کند. تاورنیه هدیه یکی از حاکمان را به پادشاه "ده هزار اشرفی" ذکر کرده و شاردن هدیه های به پادشاه را حدود 2 میلیون فرانک تخمین می زند.

درویل می نویسد؛ این هدیه های نوروزی علاوه بر طلا، جواهر و سکه های زر، عبارت از اسب های اصیل، جنگ افزار، پارچه های گرانبها و شال های کشمیر و پوست های ممتاز و قند و قهوه و چای و مربا است.

در کتاب های تاریخی و ادبی، بیش از همه از هدیه پادشاهان به شاعران سخن رفته، هدیه ای که بنابر رسم برای سرودن قصیده ها و مدیحه های نوروزی داده می شد. هدیه به شاعران در جشن نوروز که انگیزه و وسیله ای برای سرودن شعر و مدیحه بود در واقع نوعی حقوق ماهانه و سالانه شاعر به شمار می رفت. این بخشش ها گاه به اندازه ای بود که می توانست شاعری را توانگر سازد. رسم و ضابطه پیشکش های سنگین بها به پادشاهان و حاکمان تا دوره مشروطیت رایج بود.

امروز رسم عیدی دادن در بین همه قشرها و خانواده ها و سازمان ها دولتی و خصوصی پابرجاست و در سازمان های دولتی رسمیت یافته است. عیدی دادن به جوانان و کودکان در خانواده، به کسان کم در آمد و خدمتگزاران در محیط کار، به رفتگر، به نامه رسان و... در عین حال نوعی جبران زحمت و انتظار خدمت است. عیدی های امروز بیشتر به صورت نقد و اسکناس نو است. بانک ها پیش بینی تهیه "اسکناس نو" کرده و در اختیار مشتریان می گذارند. در جامعه کشاوری، روستایی و عشایری در گذشته ای نه چندان دور، پیشکش های نوروزی فراورده محلی بود و بخشش ها کالا و فراورده غیر محلی.

هدیه دان که به مناسبت هایی چون عید، موفقیت، مسافرت، تولد، ازدواج، مرگ و... است. به ویژه در خانواده های سنتی دارای اهمیت و مفهومی در خور توجه است. البته این باور وجود دارد که گرفتن عیدی از دست کسان مورد احترام "از نظر سنی، منزلتی، خویشاوندی، علمی، نسبی و..." تبرک و دارای شگون است.

از امیرالمومنین علی (ع) روایت شده است که ایرانیان ظرفهای حلوا برای او هدیه آوردند، پرسیدند اینها چه هستند؟ گفتند؛ هدیه نوروزست. پس گفت؛ همه روزها نوروز باشد. پس شیرینی را خورد و ندیمان را بخوراند و ظرف ها را بین مسلمین قسمت کرد. (المحاسن و الاضداد، ص 395)

در نوروز جامی سیمین که پر از حلوا بود برای پیغمبر(ص) هدیه آوردند و آن حضرت پرسید که این چیست؟ گفتند امروز نوروزست. پرسید که نوروز چیست؟ گفتند عید بزرگ ایرانیان است. (ترجمه آثار الباقیه ص 279 و 556)